

Gelezen

'Walter wordt hier in Wenen goed ontvangen,' zegt Karel Vingerhoets. 'De Weense theatermensen bewonderen zijn analytisch vermogen en zijn toneelinstinct. Walter is een echt dankbaar, met grote vakkennis en cultuur. Als men hem in Vlaanderen maar een schijntje zou gunnen van wat men hem hier geeft, dan zou hij ook bij ons mirakelen kunnen doen.'

Tillemans hoort dit niet en zegt mij later: 'Kohout is een virtuoos. En een Vlamingenvriend. Hij blijft ons dankbaar omdat wij zijn werk in Antwerpen zo goed hebben onthaald en verzorgd. Nu schrijft hij een stuk voor Luc Philips en Julien Schoenaerts. Hij kent hun prestaties, waardeert hen zeer. Als ik dáár aan denk, verdriet het mij hoe weinig Vlaanderen nog beseft wat het in mensen als Philips bezit. Weet men bij ons eigenlijk wel wie goed zijn?'

Gaston Durnez, 'De kleine prins en de roos', Een lente-avond bij Pavel Kohout, in *De Standaard*, 20 juni 1985, blz. 6.

'Theater is een zeer onpopulair medium geworden en daar heeft het zelf grote schuld aan.'

Jan Decorte in een interview met Chris Dercon, 'Jan Decorte en Gerrit Timmers', in *Agenda*, p. 107

'Een Brussels Kollektief voor Theaterprojecten dat langs een steeds verwarde artistieke lijn strompelt, een alsmar zwakker wordende theaterprogramma in de Beursschouwburg, een Kaaitheaterfestival geveld door armoede... en de verdwijning van Brialmont: de komende jaren zou de Vlaams-Brusselse theaterscène wel eens kunnen terugkeren naar de status die ze aan het begin van de jaren zestig bezat, nl. die van verlaten woestijngebied. Met het Schaamte-productieplatform als enige (monopoliserend?) vochtplekje. Ik hoop dat ik me hevig vergis.'

Edward Van Heer, 'De zwanevang van Brialmont', in *Knack*, 15 mei 1985, p. 171

'De hele programmering van Kaai 85 leunde aan bij de modieuze trend naar danstheater. Persoonlijk geloof ik dat danstheater (of performance, hoe je 't noemen wil) op termijn een verrijkende rol kan spelen en het eigenlijke theater veel positiefs kan bijbrengen, maar ik heb de indruk dat toneelmensen en festival-directeuren vandaag toch een overdreven belangstelling koesteren voor dit genre terwijl veel onontgonnen gebieden van het zgn. repertoiretheater nog in de schaduw blijven.'

S.G., 'Vorige weken in uw schouwburg', in *De Rode Vaan*, 64e jg., nr. 23, 6-13 juni 1985, blz. 28

'Klassieke dansbewegingen uitgevoerd in maillots waarin de billen bloot zitten te lillen of punkpakjes waaraan af en toe

een vrouweborstje ontsnapt zijn tenslotte wel leuke dingen voor de mensen.'

Edward Van Heer, 'Kaai, macht en onmacht', in *Knack*, 22 mei 1985, p. 173

'Wat in Vlaanderen, niet zelden ten gevolge van syndicale moedwil, al zo vaak op een flop is uitgemond, gedijt in Wallonië nu al meer dan een kwarteeuw: afscheidnemend directeur Jacques Huisman was terecht fier in het casino van Spa het 25ste Theaterfestival van het Théâtre National te kunnen openen. Naar de naam ('Festival komt eigenlijk van 'fête estival', zomerfeest dus) is dit theaterfeest in het Ardense kuuroord het enige echte theaterfestival in ons land.'

Hugo Meert, 'Kwarteeuw zomertheaterfeest te Spa', in *Het Laatste Nieuws*, 12 augustus 1985

Nvdr: En het Kaaitheater dan?

'Er zijn geen drama-stukken voorhanden voor vrouwen. Ik zou dolgraag een serie maken met vrouwelijke hoofdrollen, maar met échte vrouwelijke hoofdrollen.

Het scenario-aanbod komt altijd van mannen en die schrijven over mannen. Je kan hen toch niet dwingen over vrouwen te schrijven, hoewel ik een aantal onder hen daar al expliciet heb opgevoerd. Alle scenaristen zijn mannen, en ze schrijven ook altijd automatisch over mannen. Het is een erg grote lacune in onze produktie. Maar men neemt mijn opmerkingen daarover niet au serieux, zeker niet de mannenhiërarchie in het huis.

Nochtans is het een reëel probleem, te meer daar in de Vlaamse toneelscholen en conservatoria het overgrote deel van de leerlingen vrouwen zijn. Ik heb nog lesgegeven in dramatische kunst, het was toen al zo. Eén jongen tegenover 10 meisjes. Voor al die afgestudeerden zijn er op tv geen echte grote rollen weggelegd. Daar zou dringend iets moeten aan gebeuren, dat zeg ik rechtuit. Wat ik de laatste jaren heb gezien is dat er nu schitterend jong talent rondloopt, dat bleek nog eens op de auditie. Het is ontzettend. Onze gang loopt vol van jonge meisjes en vrouwen die achter werk komen. Mannen niet, die hebben werk. We kunnen ze niks geven, we hebben geen geschikte stukken. Waar zijn de vrouwelijke auteurs?'

Joanna Geldof, BRT-producer in *De Morgen*.

National Theatre Londen

De impuls van een nieuwe structuur

Geld is ook in de Londense theatermiddens het voornaamste onderwerp van gesprek. Het National Theatre, de mastodont die op de zuideroever van de Thames staat, heeft het hard te verduren gehad. De Arts Council, het lichaam dat de subsidies verdeelt, heeft het National Theatre tot ernstige besparingen gedwongen. Peter Hall, de directeur, heeft hierop krachtig gereageerd: hij heeft één van zijn drie theaters gesloten.

Daarbij is hij heel gewiekst tewerkgegaan. Laten we even naar de situatie van het National Theatre kijken: de reuzeorganisatie bestaat uit drie theaters. Over de jaren is er veel ongenoegen geweest over het beleid van Peter Hall, omdat hij het te commercieel aanpakte. Maar één onderdeel van zijn theater kon op volledige sympathie rekenen: dat was het kleine Cottesloetheater, qua afmetingen en architectuur misschien het best te vergelijken met de Zwarte Zaal van Proka te Gent. Hier werken al jaren Bill Bryden, regisseur, en William Dudley, decorateur, samen. Zij hebben grote successen gescoord met wat men *promenade performances* noemt: vertoningen waarbij de toeschouwers rechtstaan of op de grond zitten, terwijl de acteurs tussen hen in evolueren: het is de toneelvorm, die in Westeuropa in de jaren zestig zo overweldigend werd ingevoerd door Lucca Ronconi in diens produktie van *Orlando Furioso* op het plein voor de Dom van Milaan. Het belangrijkste succes van Bryden en Dudley was een moderne bewerking van middeleeuwse passiespelen, die in het Engels *Mysteries* heten. In 1977 pakten Bryden en Dudley er voor het eerst mee uit, en onmiddellijk kregen ze er een enorme respons op. Sedertdien is de produktie niet meer van het programma verdwenen: ze gingen er mee op tournee, en toonden het op het festival te Edinburgh. Deze winter werd de trilogie (*The Nativity*, *The Passion*, *Doomsday*) in een bijgewerkte versie uitgebracht en het liep storm voor de Cottesloe.

En toen kwam het nare bericht van de Arts Council en besloot Peter Hall om precies de Cottesloe te sluiten: we hebben geen geld meer om ernstig aan toneel te doen, was zijn commentaar. We sluiten dan maar ons experimenteel theater tot er meer subsidie komt.

Hiermee is het verhaal niet af: vanuit de privésector was er belangstelling, want de produktie trok veel volk. Zo emigreerde de National Theatre voor het eerst naar een commerciële zaal: het Lyceum Theatre, op de andere oever van de Theems, bij de Strand, een commerciële ader van de stad. Het experimenteel theater in ballingschap dus. Deze politieke daad van Hall is vanzelfsprekend rechtstreeks tegen het onbarmhartige, barre beleid van Thatcher gericht. Hall heeft dan ook de steun gekregen van de Greater London Council, het stads-

bestuur dat door Labour geleid wordt. Thatcher heeft wel een oplossing in petto om de lastige linkse politici van dit orgaan onschadelijk te maken: het GLC gewoon afschaffen. Maar daar is ze nog niet in geslaagd, zodat Hall er nog altijd kan op rekenen dat het GLC de centen bijpast, en de Cottesloe in de herfst weer zijn deuren zal kunnen openen.

De produktie van *The Mysteries* zelf heeft een politieke boodschap, die het logisch gevolg is van een lange traditie van arbeiderscultuur, zoals ze sedert William Morris in de jaren 1880 bij de linkerzijde is blijven leven. Het promenade-karakter van de opvoering drukt uit hoezeer de kunst nog organisch met het leven verbonden is: de heilige cultuurtempels bestaan nog niet. De acteurs dragen eigentijdse kostuums, die regelmatig verwijzen naar de mijnwerkersstreek, omdat de originele teksten in York werden geschreven. Het muzikale idioom is dat van de folksong, zoals hij in de jaren zestig een grote populariteit kende onder impuls van mensen als Bert Lloyd, Peggy Seeger of Ewan McColl. De tekst zelf wordt vaak met veel ironie gebracht: het verdwijnen van Jezus uit zijn graf wordt als een grote goocheltrouk gebracht. Als hij op het Laatste Oordeel recht spreekt, rollen de toeschouwertribunes uit elkaar en wordt een deel van het publiek als zondaars uitgescholden, terwijl het andere deel heel teder wordt toegesproken. Dat alles creëert een sfeer van grote, naïeve toneelpre, waarbij afdalende engelen, lichteffecten met spiegels de feest sfeer versterken. Heel logisch sluit de vertoning met een volksdans af, waarbij het publiek tot deelname wordt uitgenodigd.

Het 'experimentele' karakter van de vertoning is voor een Europeaan niet erg groot, want het lijkt in zijn vorm, die zo typisch was voor de late jaren zestig, een gezellige, virtuoze brok nostalgie.

Peter Hall heeft over de jaren erg veel kritiek moeten slikken. Hijzelf heeft vooral succes geboekt met grote commerciële stukken, zoals het fel overschatten *Amadeus* (de kleinburgerlijke visie op een genie). Maar het National Theatre heeft te weinig artistieke uitstraling gehad. Hall is tot het besluit gekomen dat dit te wijten is aan de gecentraliseerde leiding. Daarom heeft hij zopas een grondige reorganisatie doorgevoerd: het National Theatre bestaat nu uit vijf aparte groepen, die elk zeventien acteurs tellen. De leiders ervan zijn Bill Bryden, Peter Hall en Peter Wood. Twee groepen hebben een dubbele artistieke directie: Richard Eyre en David Hare werken samen, zowel als Ian McKellen en Edward Petherbridge. Daarnaast is er dan nog een NT Studio, waar onder leiding van Peter Gill nieuwe teksten worden gestimuleerd.

De groep onder de leiding van Ian McKellen (één van Englands befaafde acteurs) en Edward Petherbridge heeft voor haar eerste produktie een beroep gedaan op Philip Prowse, de regisseur die sedert 1970 de Citizens' Theatre in Glasgow leidt, en in het verre Schotland een artistieke stijl heeft ontwikkeld die uniek is in Engeland en die veel gemeen heeft met de theater-